

Boktorren (Coleoptera: Cerambycidae) aan de westrand van Brussel

Willy Troukens

Abstract. Cerambycidae at the westside of Brussels, Belgium (Coleoptera: Cerambycidae)
Since 1973 twenty-six species of Cerambycidae were found at the westside of Brussels. An illustrated enumeration is given, amplified by details about their discovery and some characteristics.

Résumé. Cérambycides à la périphérie ouest de Bruxelles, Belgique (Coleoptera: Cerambycidae)

Depuis 1973 vingt-six espèces de Cerambycidae furent observées dans la zone occidentale de Bruxelles. L'introduction est suivie d'une énumération illustrée, complétée par des détails concernant leurs découvertes et quelques caractéristiques.

Key words: Belgium – faunistics – Cerambycidae – Coleoptera.

Troukens, W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht.

Wie in juni de natuur intrekt, zal af en toe eens blijven staan om geboeid te kijken naar de nectarsnoepende en stuifmeelvretende insecten op braambloesems en op schermbloemen. Hij ontdekt al vlug enkele slanke, langgerekte kevers met bruine of gele, zwartgeklepte dekschilden. Voor beginnende keverliefhebbers is dit de eerste bewuste kennismaking met de boeiende wereld van de boktorren (Cerambycidae).

Boktorren danken hun naam aan de lange voelsprietten die in rust gewoonlijk als bokkenhoorns over de rug geslagen zijn. Hun tarsen zijn schijnbaar 4-ledig maar in werkelijkheid 5-ledig; het vierde lid is zeer klein en zit verborgen aan de basis van het tweelobbigde derde lid (Muylaert 1984: 14). De langgerekte, ivoorkleurige larven ontwikkelen zich vooral in dood of stervend hout. Slechts enkele soorten verkieszen kruidachtige planten, boomwortels of levend hout. Het larvenstadium varieert van 3 maanden tot 6 jaar. De verpopping gebeurt in het hout of achter schors in een poppenwieg. Het popstadium duurt slechts enkele weken. De imago's leven 1 à 3 weken (Muylaert 1984: 15). Begin mei zijn tal van kleine soorten al actief op bloeiende meidoorns (*Crataegus* sp.). Prospectie met het klopscherm geeft hier altijd zeer goede resultaten. Grotere soorten vindt men later op braambloesems, distels, schermbloemigen, boomstammen, geveld hout, aan gistend boomsap of in lichtvallen.

Boktorren zijn altijd een populaire keverfamilie geweest. Ze worden dan ook graag verzameld en bestudeerd. Voor wie zich met boktorren wil bezighouden, kan ik twee uitstekende boeken aanbevelen: "Boktorren", door Ann Muylaert (1984), geeft met determineertabellen en verspreidingskaartjes een overzicht van alle Belgische soorten; in "Coléoptères phytophages d'Europe", door Gaetan du Chatenet (2000), worden alle Europese soorten besproken en bovendien afgebeeld op prachtige kleurenplaten.

In Europa leven ongeveer 300 soorten boktorren (du Chatenet 2000: 263) waarvan er 105 bekend zijn in België (Muylaert 1984: 18–20). Aan de westrand

van Brussel werden sinds 1973 26 soorten geregistreerd. De nomenclatuur van Sama (2005) wordt gevolgd, met tussen vierkante haakjes die van Muylaert (1984: 18–21) indien verschillend. Het werk van Muylaert is ondertussen al 22 jaar oud. Dit artikel heeft daarom een dubbel doel: materiaal leveren ter aanvulling van de verspreidingskaartjes en keverliefhebbers aansporen om op zoek te gaan naar boktorren. In de nu volgende opsomming volgt een summiere beschrijving van elke soort met enkele bijzonderheden over hun vondst en hun levenswijze.

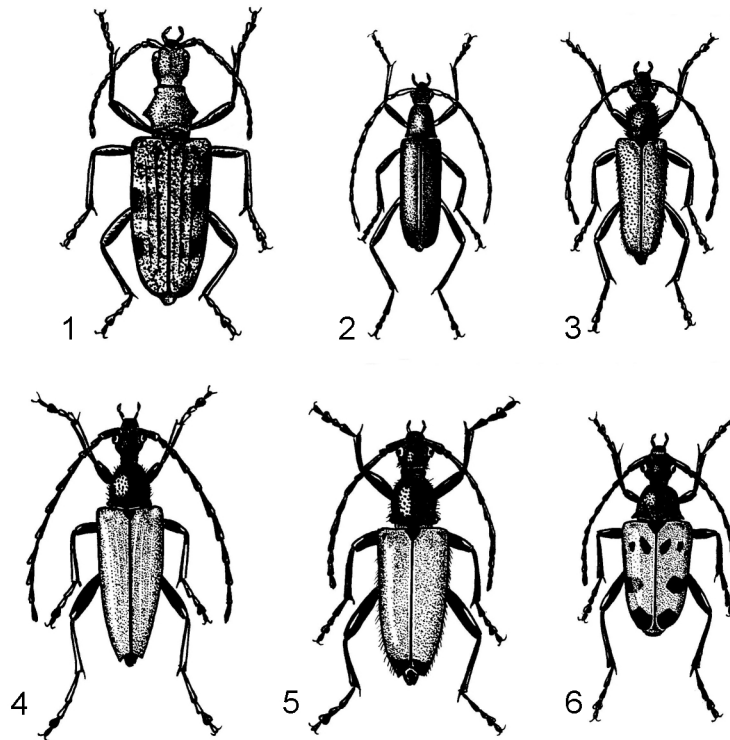

Fig 1–6. 1.– *Rhagium mordax* (De Geer, 1775); 2.– *Grammoptera ruficornis* (Fabricius, 1781); 3.– *Pseudovadonia livida* (Fabricius, 1776); 4.– *Stictoleptura rubra* (Linnaeus, 1758); 5.– *Paracorymbia fulva* (De Geer, 1775); 6.– *Pachytodes cerambyciformis* (Schrank, 1781).

1. *Rhagium mordax* (De Geer, 1775) (Gemarmerde eikenboktor) (fig. 1)

11 à 22 mm; korte, donkerbruine sprieten; kop en halsschild zwart met gele beharing; dekschilden aan de zijrand met 2 oranje dwarsbanden waartussen een zwarte vlek. Te Anderlecht vond ik op 02.IV.1991 1 ex. op een huisgevel; vermoedelijk meegekomen met brandhout.

2. ***Grammoptera ruficornis*** (Fabricius, 1781) (Smalle bloembok) (fig. 2)

3 à 7 mm; sprieten roodbruin; vanaf het 3de lid met zwart uiteinde; kop, borststuk en dekschilden zwart met grijze haartjes; poten geel met zwarte tarsen; van einde april tot midden juli op bloemen: meidoorn (*Crataegus* sp.), fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*) en moerasspirea (*Spiraea ulmaria*). Algemeen in de Wolfspuiten te Dilbeek en op de Scheutboshoogte te Sint-Jans-Molenbeek. Laatste waarneming: Dilbeek, 11.V.2006 5 ex. geklopt uit meidoorn.

3. ***Pseudovadonia livida*** (Fabricius, 1776) (Bleekgele smalbok) (fig. 3)

5 à 9 mm; sprieten, kop en halsschild zwart; dekschilden geelbruin met gele haartjes; poten zwart; voorste en middelste schenen bruin; lokaal een gewone soort te Anderlecht, Dilbeek, Sint-Jans-Molenbeek en Vlezenbeek; in juni en juli te vinden op duizendblad (*Achillea millefolium*), berenklaauw (*Heracleum sphondylium*), haagwinde (*Calystegia sepium*) en tuinmargriet (*Chrysanthemum maximum*). Laatste waarneming: Dilbeek, 02.VII.2006 4 ex. nabij het Kluizenbos op schermbloemen en tuinmargrieten.

4. ***Stictoleptura rubra*** (Linnaeus, 1758) [*Corymbia*] (Rode smalbok) (fig. 4)

10 à 20 mm; een boktor met een opvallend geslachtsdimorfisme. Bij het mannetje zijn sprieten, kop en borststuk zwart; dekschilden bruin; dijen zwart; schenen en 1ste en 2de tarslid bruin. Bij het wijfje zijn halsschild en dekschilden roodachtig. Tussen 1993 en 1995 noteerde ik te Anderlecht 5 ex. in een tuin, telkens in augustus op Canadese guldenroede (*Solidago canadensis*). Op 13.X.1996 ook nog 1 ex. op dahlia (*Dahlia* sp.). Vermoedelijk meegekomen met brandhout.

5. ***Paracorymbia fulva*** (De Geer, 1775) [*Brachyleptura*] (fig. 5)

9 à 14 mm; gemakkelijk te verwarren met mannetjes van *S. rubra* (fig. 4). *P. fulva* is duidelijk te herkennen aan de volledig zwarte poten en een zwart zoompje achteraan de dekschilden. Lokaal een zeer algemene boktor in juni en juli te Dilbeek, Sint-Jans-Molenbeek, Vlezenbeek en Vorst. Ik vond *P. fulva* op kruidvlier (*Sambucus ebulus*), berenklaauw, petunia (*Petunia* sp.), tuinmargriet en braambloesems (*Rubus* sp.). Laatste waarneming: Dilbeek, 25.VII.2006 1 ex. in de Wolfspuiten op berenklaauw.

6. ***Pachytodes cerambyciformis*** (Schrank, 1781) (Veelvlekmalbok) (fig. 6)

7 à 12 mm; sprieten, kop en halsschild zwart; dekschilden geel met zwarte vlekken; poten zwart. Op 24.VI.1973 4 ex. in de Dilbeekse Wolfspuiten op braambloesems. Daarna niet meer waargenomen.

7. ***Rutpela maculata*** (Poda, 1761) [*Leptura*] (Gevlekte smalbok) (fig. 7)

13 à 20 mm; sprieten zwart, vanaf het 3de lid met gele basis; kop en halsschild zwart; dekschilden geel met zwarte vlekken; poten geel; uiteinde van de schenen zwart; achterdijen zwart, behalve aan de basis. Zeer gewone soort te Dilbeek (Wolfspuiten); zeldzamer te Sint-Jans-Molenbeek (Scheutbos). De kever werd gezien van mei tot juli, vooral op bloemen zoals fluitenkruid, berenklaauw, braambloesems, tuinmargriet en moerasspirea. Laatste waarneming: Dilbeek, 15.VII.2006 2 ex. aan bosrand op berenklaauw.

8. *Stenurella melanura* (Linnaeus, 1758) (Zwartstreepsmalbok) (fig. 8)

6 à 10 mm; sprieten, kop en halsschild zwart; dekschilden bij de mannetjes geelbruin met zwarte naad en uiteinde; bij de wijfjes roodbruin met brede, zwarte veeg langs de naad en zwart uiteinde (fig. 8). Slechts 2 recente vangsten te Dilbeek: op 14.VI.2002 1♀ naast parkbosje en op 19.VII.2004 1♀ in de Wolfspuiten op akkerdistel (*Cirsium arvense*).

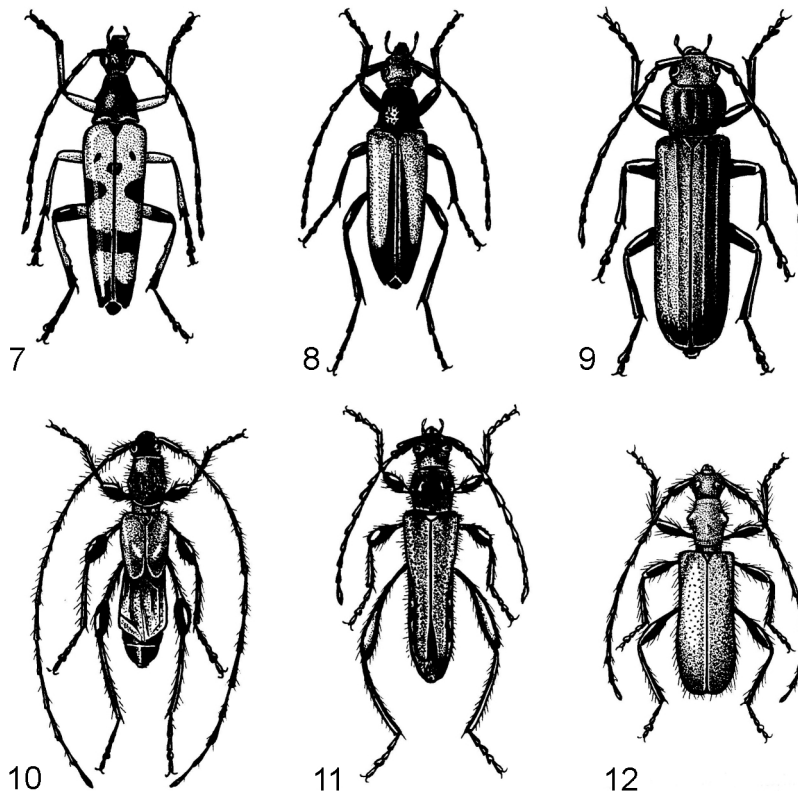

Fig. 7–12. 7.– *Rutpela maculata* (Poda, 1761); 8.– *Stenurella melanura* (Linnaeus, 1758); 9.– *Arhopalus rusticus* (Linnaeus, 1758); 10.– *Molorchus minor* (Linnaeus, 1758); 11.– *Stenopterus rufus* Linnaeus, 1767; 12.– *Obrium cantharinum* (Linnaeus, 1767).

9. *Arhopalus rusticus* (Linnaeus, 1758) (Grote huisbok) (fig. 9)

10 à 27 mm; vrij grote, koffiebruine boktor. Mijn enige vondst dateert van 26.VII.1985. De kever zal te Anderlecht overdag op een huisgevel.

10. *Molorchus minor* (Linnaeus, 1758) (Kleine kortschildbok) (fig. 10)

6 à 16 mm; sprieten zeer lang en bruin; kop en halsschild zwart; dekschilden verkort, bruin; elk met een schuine, geelwitte vlek; poten bruin; dijen met zwart,

verdikt uiteinde. Bij het afkloppen van bloeiende meidoorns ontdekte ik te Dilbeek op 08.V.2003 1 exemplaar. Dit blijft tot nu toe mijn enige waarneming.

11. *Stenopterus rufus* Linnaeus, 1767 (Smalvleugelbok) (fig. 11)

7 à 16 mm; sprieten zwart, vanaf het 3de lid geel met zwart uiteinde; dekschilden bruin; poten geelbruin; voorste en middelste dijen in de 2de helft zwart en verdikt. Ik noteerde tot nu toe 2 waarnemingen, allebei in de Dilbeekse Wolfsputen op 20.VI.1989 1 ex. op kamille (*Matricaria chamomilla*) en op 25.VII.2004 1 ex. op een bloemscherm van wilde peen (*Daucus carota*).

12. *Obrium cantharinum* (Linnaeus, 1767) (fig. 12)

5 à 9 mm; geelbruin van kleur; sprieten en dijen donkerder; dijen knotsvormig verdikt. Te Dilbeek ving ik deze boktor drie keer op menglicht, nl. op 30.VII.1984, 11.VII.1994 en 21.VII.2006. Remi Guinez ontdekte te Vorst eveneens 1 ex. op 19.VI.2000.

13. *Obrium brunneum* (Fabricius, 1792) (fig. 13)

4 à 7 mm; volledig geelbruin van kleur; dijen knotsvormig verdikt. Bij het afkloppen van lindetakken (*Tilia* sp.) te Dilbeek viel op 22.V.2001 1 ex. in mijn klopscherm. Het bleef een eenmalige waarneming. Ten noorden van Samber en Maas is *O. brunneum* een grote zeldzaamheid (Muylaert 1984: 117).

14. *Aromia moschata* (Linnaeus, 1758) (Muskusbok) (fig. 14)

13 à 14 mm; volledig metaalgroen; mannetje met zeer lange sprieten. Op 21.VII.1992 ving ik te Anderlecht 1♂ in een wesperval met gesuikerd bier. Te Vorst werd op 14.VII.2005 1♀ verzameld op een spoorwegdijk (leg. R. Guinez). *A. moschata* is één van de weinige boktorren die levend hout aantasten; vooral wilgen (Trautner *et al.* 1989: 146).

15. *Hylotrupes bajulus* (Linnaeus, 1758) (Gewone huisbok) (fig. 15)

7 à 21 mm; volledig donkerbruin; dekschilden met grijze, harige vlekken; dijen knotsvormig verdikt. In mijn collectie bevinden zich 2 ex. met de volgende gegevens: Anderlecht, 08.VII.1975 1 ex. op trottoir; Dilbeek, 31.VII.1983 1 ex. buiten op een huisdeur. Omdat *H. bajulus* zich kan voortplanten zonder het hout te verlaten is hij schadelijk in timmerhout (dakgebinten!) (Muylaert 1984: 66).

16. *Pyrrhidium sanguineum* (Linnaeus, 1758) (Roodhaarbok) (fig. 16)

6 à 15 mm; sprieten, kop en poten meestal zwart; halsschild en dekschilden aanliggend, rood behaard. Van 1988 tot 1996 nam ik deze boktor verschillende keren waar in maart en april te Anderlecht en Dilbeek, telkens op huisgevels. Laatste waarneming: Dilbeek, 23.IV.1996, 1 ex.

17. *Phymatodes testaceus* (Linnaeus, 1758) (Brandhoutbok) (fig. 17)

6 à 18 mm; meestal volledig geelbruin; sprieten, kop, dekschilden en poten soms donkerbruin; dijen knotsvormig verdikt. Te Anderlecht en Dilbeek wordt *P. testaceus* geregeld waargenomen van februari tot in juli, vooral op brandhout (eik (*Quercus* sp.) en kerselaar (*Prunus* sp.)). Laatste waarneming: Dilbeek, 03.VII.2006 1 ex. in een kleine Heath-val.

18. *Clytus arietis* (Linnaeus, 1758) (Kleine wespenbok) (fig. 18)

6 à 14 mm; zeer beweeglijk, alert insect; sprieten geelbruin, vanaf het 5de lid zwartbruin; kop, borststuk en dekschilden zwart met geelbehaarde streeptekeningen; poten geelbruin; de voorste dijen iets donkerder. Van maart tot

in juni zeer gewoon te Anderlecht, Dilbeek, Sint-Jans-Molenbeek en Vorst. Meestal waargenomen op huisgevels en dood hout. In mei 2003 geklopt uit meidoorn, populier (*Populus* sp.) en eik. Laatste waarneming: Dilbeek, 02.VI.2006 1 ex. op een knotwilg (*Salix alba*).

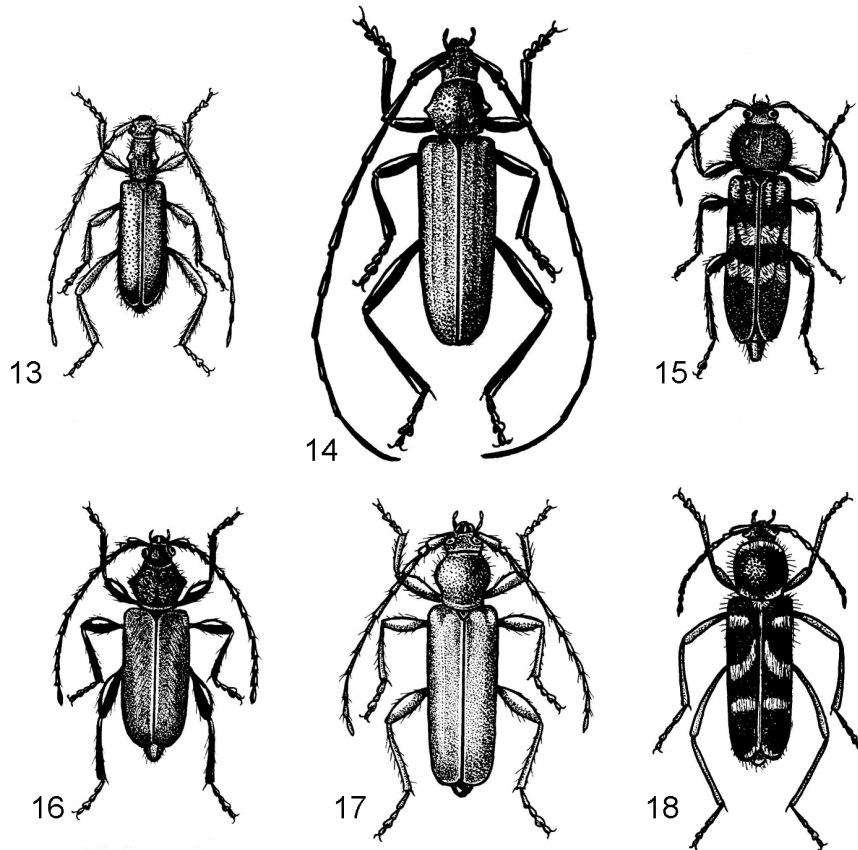

Fig. 13–18. **13.**– *Obrium brunneum* (Fabricius, 1792); **14.**– *Aromia moschata* (Linnaeus, 1758); **15.**– *Hylotrupes bajulus* (Linnaeus, 1758); **16.**– *Pyrrhidium sanguineum* (Linnaeus, 1758); **17.**– *Phymatodes testaceus* (Linnaeus, 1758); **18.**– *Clytus arietis* (Linnaeus, 1758).

19. *Anaglyptus mysticus* (Linnaeus, 1758) (Sierbok) (fig. 19)

6 à 14 mm; sprieten zwart; 7de, 8ste en 9de lid bruin; kop, halsschild en poten zwart; dekschildbasis roodbruin; dekschilden verder zwart met wit behaarde streeptekeningen; dijnen verdikt. De aanwezigheid van *A. mysticus* is gemakkelijk vast te stellen door het afkloppen van bloeiende meidoorns. Ik noteerde verscheidene exemplaren te Dilbeek op 08.V.2003, 18.V.2004 en 11.V.2006. In

mijn collectie bevindt zich ook een exemplaar, gevangen te Gaasbeek op 17.V.1982 (leg. Michel Schmets).

20. *Agapanthia villosviridescens* (De Geer, 1775) (Distelbok) (fig. 20)

10 à 22 mm; sprieten zwart, vanaf het 3de lid grijsbehaard met zwart uiteinde; kop en halsschild overwegend olijfgroen met in het midden een gele lengtestreep; dekschilden vlekkerig, geelachtig behaard; poten geelgrijs. Sinds 1974 zie ik dit insect jaarlijks in juni en juli op distels (*Carduus* sp.) in de Dilbeekse Wolfspuiten. Door het agressieve maaibeheer is de distelbok hier anno 2006 zeldzaam geworden. Laatste waarneming: 08.VI.2006 2 ex. op distels.

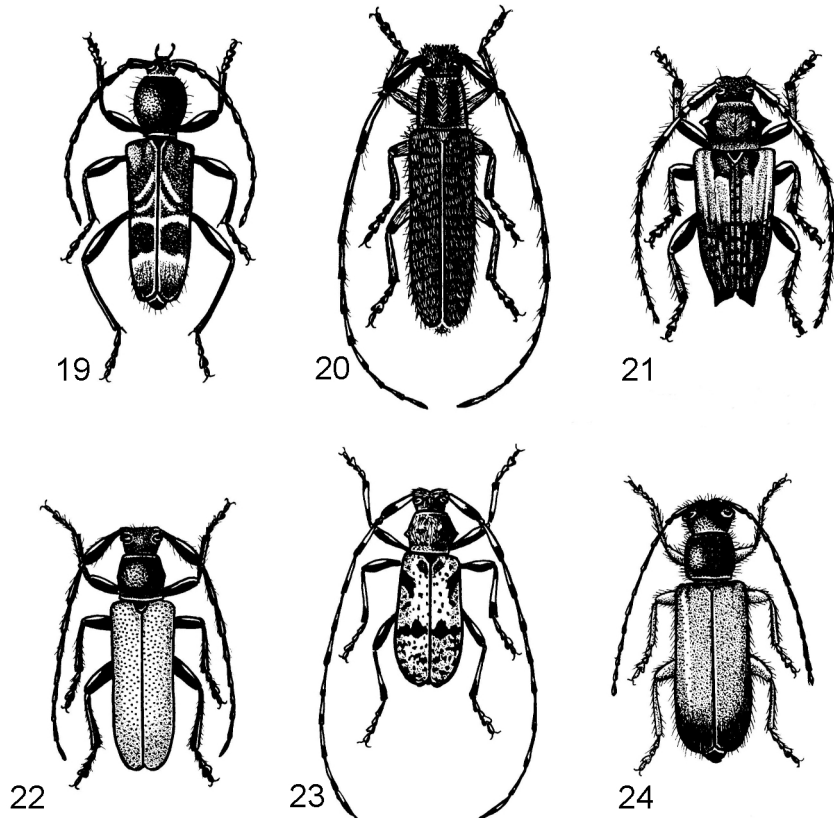

Fig. 19–24. 19.– *Anaglyptus mysticus* (Linnaeus, 1758); 20.– *Agapanthia villosviridescens* (De Geer, 1775); 21.– *Pogonocherus hispidus* (Linnaeus, 1758); 22.– *Anaesthetis testacea* (Fabricius, 1781); 23.– *Leiopus nebulosus* (Linnaeus, 1758); 24.– *Tetrops praeustus* (Linnaeus, 1758).

21. *Pogonocherus hispidus* (Linnaeus, 1758) (Mantelbokje) (fig. 21)

4 à 6 mm; sprieten bruin, soms vanaf het 3de lid met zwart uiteinde; kop en halsschild donkerbruin; dekschilden donkerbruin, elk met een brede, schuine, grijze vlek; dijen bruinzwart, knotsvormig verdikt; schenen met zwarte middenring en zwart uiteinde; tarsen geelbruin. Sinds 1984 zie ik het mantelbokje jaarlijks van maart tot november op huisgevels te Anderlecht en Dilbeek. Op 12.VI.2003 klopte ik te Dilbeek 1 ex. uit een sleedoorn (*Prunus spinosa*) en 1 ex. uit een hazelaar (*Corylus avellana*). Laatste waarneming: Anderlecht, 28.III.2005 1 ex. buiten op een vensterbank.

22. *Anaethetis testacea* (Fabricius, 1781) (fig. 22)

6 à 10 mm; sprieten, kop, halsschild en poten zwart; dekschilden geelbruin. Op 18.VI.2002 en 21.VI.2006 vond ik te Dilbeek telkens 1 ex. in mijn kleine Heath-val nabij een 40-jarige paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*). *A. testacea* was in België tot nu toe alleen bekend van een viertal plaatsen in de provincies Namen en Luxemburg (Muylaert 1984: 127).

23. *Leiopus nebulosus* (Linnaeus, 1758) (Nevelbokje) (fig. 23)

6 à 10 mm; sprieten zeer lang; sprietleden bruin met witgrijze basis; kop en halsschild bruinachtig behaard; dekschilden vlekkerig bruin en wit behaard, achter de schouders met een zwarte vlek; in de achterste helft onderbroken door een zwarte band; poten grijswit; dijen verdikt met donkere vlek in het midden; schenen met donker uiteinde. Door het afkloppen van zomereiken (*Quercus robur*) en katwilgen (*Salix viminalis*) te Dilbeek en Sint-Jans-Molenbeek (Scheutbos) in juni en juli vind ik elk jaar een tiental exemplaren. Ik vind de soort soms ook in mijn kleine Heath-val te Dilbeek. A. De Turck noteerde op 13.VI.1987 eveneens 1 ex. te Sint-Martens-Bodegem. Laatste waarneming: Dilbeek, 16.VII.2006 2 ex. geklopt uit zomereik.

24. *Tetrops praeustus* (Linnaeus, 1758) (Struikbokje) (fig. 24)

3 à 6 mm; sprieten, kop, halsschild en schildje zwart; dekschilden geelbruin met zwart uiteinde; poten meestal geel. Te Anderlecht sinds 1983 in mei geregeld opgemerkt naast een oude kerselaar. Laatste waarneming: Dilbeek, 11.V.2006 1 ex. geklopt uit bloeiende meidoorn.

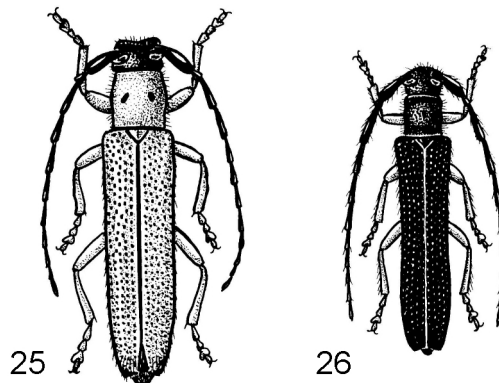

Fig. 25–26. 25.– *Oberea oculata* (Linnaeus, 1758); 26.– *Oberea linearis* (Linnaeus, 1761).

25. *Oberea oculata* (Linnaeus, 1758) (Ogenboktor) (fig. 25)

15 à 21 mm; sprieten en kop zwart; halsschild oranjegeel met twee zwarte vlekjes; dekschilden grijs behaard met zwarte stippen; poten oranjegeel. Lokaal een gewone soort te Dilbeek, Sint-Jans-Molenbeek, Vorst en Wemmel. De kever is vooral te vinden op wilgen in juni en juli. Laatste waarneming: Dilbeek, 30.VI.2006 1 ex. in de Wolfspuiten op waterwilg.

26. *Oberea linearis* (Linnaeus, 1761) (Hazelbok) (fig. 26)

11 à 14 mm; sprieten en kop zwart; dekschilden volledig zwart met diepe stippels; poten geel. Te Dilbeek ontdekte ik op 14.VI.2004 voor het eerst 1 ex. in de Wolfspuiten op moerasspirea. Vermoedelijk geen zeldzame soort maar toch moeilijk te vinden.

Dankwoord

Dit artikel geeft een vrij volledig beeld van de huidige boktorfauna aan de Brusselse westrand. Dit was mogelijk dankzij de volgende personen die mij sinds 1973 behulpzaam waren bij het verzamelen van gegevens en het opbouwen van mijn referentieverzameling, met name Véronique Breyne (Sint-Martens-Bodegem), Aubin De Turck (Wenduine), Remi Guinez (Vorst-Brussel), Michel Schmets † (Dilbeek) en Antoinette Vlaminc † (Anderlecht). Hartelijk dank!

Bibliografie

- Du Chatenet, G. 2000. Coléoptères phytophages d'Europe. — N.A.P. Editions, Vitry-sur-Seine.
Muylaert, A. 1984. *Fauna van België. Boktorren* (Cerambycidae). — Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.
Sama, G. 2005. Cerambycidae. — In: Audisio, P. (ed.) *Fauna Europaea Version 1.2*, Coleoptera 2. www.faunaeur.org.
Trautner, J., Geigenmüller, K. & Gense, U. 1989. *JNN-Naturführer. Käfer beobachten, bestimmen*, Band I. — Verlag, Neumann-Neudamm, Melsungen.

Inhoud:

Baron, Th.: <i>Araschnia levana</i> (Lepidoptera: Nymphalidae), a new species for the Turkish fauna.....	65
Coutsis, J. G. & Borie, J.-P.: <i>Turanana dushak</i> new to Iran, a re-description of its valva and of the valva of <i>Turanana panaegides</i> , and new sampling locality data for <i>Turanana endymion endymion</i> and <i>Turanana endymion ahasveros</i> (Lepidoptera: Lycaenidae).....	57
Peeters, A.: <i>Argyresthia glaucinella</i> , nieuw voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Yponomeutidae).....	55
Slot, J.: <i>Polyommatus humedasaе</i> (Lepidoptera: Lycaenidae) niet beperkt tot het Cognedal in Noord-West-Italië	69
Troukens, W.: Boktorren (Coleoptera: Cerambycidae) aan de westrand van Brussel.....	72
Van Cleynenbreugel, S.: Trekvlinders in 2004, eenentwintigste jaarverslag (Lepidoptera).	41
Boekbesprekingen	54, 64

---

verantw. uitg.: W. De Prins, Dorpstraat 401B, B-3061 Leefdaal (Belgium) – Tel: +32-2-305.37.32

Phegea 35 (2) (1.VI.2007): 80